

M E Š I N O V I Ć   M E H M E D

Mešinović Mehmed - Medo mislim da je rođen 1919. ili 1920. godine u Banjoj Luci. Otac, čini mi se također Mehmed, ženio se dva puta. Medo je bio sin iz drugog braka njegovog oca Mehmeda. Sigurno znam da je Medina majka bila iz porodice Šaškin u Bos. Gradišci.

Medo je izučio brijački zanat kod Mehmeda Berberovića. Pred sam rat radio je kod Asima Dedića-Štruce.

Medo je 1941. godine bio u vojsci stare Jugoslavije. Kada je uspostavljena tzv. NDH mobilisan je u domobransku jedinicu, koja je bila smještena u kasarni bivšeg 33. pešadijskog puka jugoslovenske vojske (sada kasarna Mladena Stojanovića). Radio je kao majstor u domobranskoj brijačkoj radionici.

Ne znam kako je došlo do toga, ali on je bio jedna od glavnih veza između domobranskih jedinica i Mjesnog komiteta KPJ. Obavješten sam da mu je čak direktno dolazio partizanski kurir sa Kozare.

U pokretu protiv okupatora Medo je zaista bio veoma aktivan. Oko sebe je angažovao cijeli niz ljudi koji su saradjivali, naročito simpatizere NOP-a među domobranima. Pomenuću neke za koje znam da su s njim saradjivali: Bektašević (imena mu se ne sjećam, ali znam da je poginuo kao partizan), Podgornik Dinko, Slavko Pavčić, Slavko Trenk, Idriz Abdurahmanović, Alija Mašić, Mehmed Alagić i drugi.

U svojoj aktivnosti bio je bio je veoma smion i uporan, ali često i neoprezan. Jedna takva neopreznost izazvala je dalekosežne posljedice.

Naime, pored ostalog volio je društvo i sedeljke gdje se pijuckalo uz mezu. Tako je u jednom društvu naletio

na Pajer Milana, koji je imao svoju privatnu gostionicu blizu vojnog logora na Pilani. Taj Pajer bio je agent Gestapoa, što se kasnije utvrdilo.

Pajer se ponudio da će kao simpatizer NOP-a saradživati sa pokretom. Medo je tu ponudu prihvatio ne provjeravajući ovog čovjeka. Tako se Milan Pajer priključio onoj grupi sa kojom je Medo saradjivao.

Znao sam za Medinu grupu u njen rad, ali nisam znao da je za grupu vezan i taj Pajer. Povezaću jedan slučaj koji je za za istog Pajera vezan.

Naime, Refik Plivac, koji je takodje u prvim danima tzv. NDH bio u domobranstvu, a inače je od ranije bio vezan za radnički pokret i 1941. godine otišao u partizane, obratio mi se jednog dana, u julu ili avgustu 1941. godine, sa prijedlogom da bi trebalo da se povežem sa nekim gostioničarem sa Pilane, koji navodno radi za pokret i od domobrana kupuje oružje i municiju za partizane. Nisam znao da se radi baš o tom Pajer Milanu. Ni Refik Plivac nije znao njegovo ime, ali je locirao gostionicu. Medjutim, iz opreznosti, budući da nisam poznavao toga gostioničara, zamolio sam Refika da nigdje ne spominje moje ime, ali da ću mu ubrzo naknadno javiti da li ću se povezati sa tim gostioničarem. Želio sam da budem siguran jer je provjeravanje bilo osnova ilegalnog rada.

Želio sam da provjerim ličnost ovog čovjeka, a naročito da se konsultujem sa Zagom Umičević. Sutradan, došla je Zaga u moju kuću, u današnjoj ulici Danka Mitrova, radi drugih ilegalnih zadataka. Zagi sam saopštio svoj razgovor sa Refikom Plivcem i njegove sugestije da se povežem sa nekim gostioničarem na Pilani. Objasnio sam joj kako sam postupio i ona je odobrila moj stav. Zaga mi je rekla: "Ne veži se dok ti ja ne javim!".

Nakon dva do tri dana, kada je ponovo došla u moju kuću, rekla mi je kako je otišla u tu gostionicu i kao gost posmatrala rad gostioničara. Saopštila mi je da se sa tim gostioničarem ne povezujem jer će po njenom mišljenju taj gostioničar nije pošten i da su njegovi postupci veoma sumnjivi. Pored ostalog, drži neke žene i šalje ih u sobe da fizički zabavljaju domobrane i ustaše. Zaga je, otprilike, koliko me sjećanje služi, ovako ocjenila gostioničara: " Za mene on

nikako nije pošten čovjek jer se bavi prljavim poslom!"

Dakle, mogao sam i ja da postanem žrtva tog Pajera jer je on nastojao da otkrije saradnike NOP-a.

Medo je uhapšen 1. ili 2. aprila 1942. godine. Bio sam obavješten da je uhapšen, ali nisam nikako mogao pretpostavljati da će me provaliti. Takvo sam ubjedjenje imao jer nikakve direktne veze nisam imao sa Medom i njegovom grupom izuzev jednog razgovora koji sam s njim imao. Naime, pitao sam ~~maxja~~ ga da li ima Ustav SSSR-a jer sam imao namjeru da ga proradjujem sa svojom SKOJ-evskom grupom.

Tom prilikom mi je rekao da ima Ustav i da će mi ga poslati. Tako je i bilo. Medjutim, Ustav mi on lično nije predao, već ga je poslao po Regini Matkovski, koja je kao sindikalni aktivista radila u podružnici brijačko-frizerskih radnika. U nju je imao povjerenja. Regina Matkovski je radila kod Asima Dedića-Štruce, tako da su se dobro poznavali.

Po mene su agenti došli 3. aprila 1942. godine. Tada sam radio u brijačnici Jove Naumovića, koja je bila smještena na mjestu gdje se sada nalazi robna kuća "Zenit". Nisam znao zbog čega me hapse, odnosno šta o mom ilegalnom radu znaju ustaške vlasti. Uhapsio me je agent Bešić, a drugi mi je bio nepoznat, ali sam po naglasku zaključio da je iz Zagreba.

Kada su mene uhapsili i povelili svratili su i po Reginu Matkovski, koju su također uhapsili i povelili.

Stalno sam razmišljao šta li je prouzrokovalo moje hapšenje? Hapšenje sa Medinom grupom nisam dovodio u vezu. Medjutim, kada sam bio doveden do isljednika sve mi je bilo jasno. Dovedli su me u sobu isljednika. Primjetio sam Medu koji je bio okrenut licem prema zidu. Kada sam bio priveden u sobu Medi je naredjeno da se okrene i da me pogleda. Upitali su ga odmah: "Poznajesh li otoga?". Medo je odgovorio da me dobro poznaje, da sam brijački radnik, da sam bio u podružnici i rukovodstvu brijačko-frizerskih radnika, a i da me poznaje iz društva "Pelagić", gdje smo zajedno pjevali u horu.

Drugo pitanje je bilo: "Govori šta si ti njemu dao?" Medo je odgovorio: "Dao sam mu Ustav Sovjetskog Saveza."

Tražili su odgovor. Obzirom da nisam imao direktnog kontakta s njim, rekao sam da to nije tačno i da od njega nisam ništa primio. Uzgred napominjem da su me pitali da li ja njega poznajem? Odgovorio sam da ga poznajem jer smo išli zajedno u osnovnu školu i da ga poznajem kao brijačkog radnika.

Odmah me je iznenadilo što je rekao da me poznaje iz rada u "Pelagiću". Naime, samo članstvo u "Pelagiću" za ustaške vlasti bilo je veoma sunjivo.

S time je saslušanje bilo dovršeno. Drugog dana uveče u moju samicu upao je Medo sav uplakan i molio me da mu oprostim jer da me je zbog mučenja morao provaliti, ali da je to učinio imajući u vidu svoje ubjedjenje da ja neću izdati nikoga i da će se cijela stvar na tome i završiti. Tom prilikom je istakao da sam dobro učinio što nisam uopšte pominjao Reginu Matkovski, što nisam rekao da je ona nosila Ustav SSSR-a. Medo je smatrao da bi Regina pod batinama priznala kome je nosila Ustav i da bih ja opet snosio posljedice.

Osim toga, molio me je da priznam da sam Ustav direktno dobio od njega jer ako se nastavi sa njegovim mučenjem i iznudjivanjem priznanja, možda neće moći izdržati tako da će morati odavati i druge koje uopšte nije pominjao, a koji su među domobranima još značajniji za pokret, kao što su Dinko Podgornik i jedan domobranski oficir po nacionalnosti Slovenac.

Izgrdio sam ga i naglasio šta znači moje hapšenje za ilegalni rad u Mejdanu, prije svega zbog prekidanja veze skojevske grupe sa partijskom organizacijom. Medjutim, on je i dalje insistirao da ja odvagmem da li je on, ipak, pravilno postupio. Postupak mu nisam odobrio. Naglasio sam da se u takvim situacijama treba izmisliti neko ime ili dati ime onoga koji je van domašaja agenata UNS-a. Otvoreno sam mu rekao da je trebalo da da neko drugo ime, a ne moje kao, naprimjer, Nijaza Kovačevića koji je već otišao u partizane.

Vidjelo se, Medu je bilo zaista teško. Očito, pre-naglo je sa svojim priznanjima.

Medu su pustili u moju ćeliju njegovi poznanici stražari, svakako bez znanja uprave zatvora.

Poslije ovog razgovora bio sam u nedoumici. Dobro sam poznavao Dinka Podgornika, a čuo sam i za tog Slovenca. Bojao sam se da će ih Medo u mučenju odati, a možda i neke druge koje je poznavao. Morao sam da se odlučim, a bilo je zaista teško. Trebalo je priznati, ali i ublažiti težinu moguće optužbe.

Na drugom saslušanju priznao sam da sam od Mede primio smotak papira, ali da sam cijeli smotak spalio kada sam pročitao naslov knjižice. Priznanje je u ovoj formi uneseno u zapisnik. Dalje nisu insistirali. Čudilo me je da nisu na ovome insistirali, da nisu tražili neka detaljnija objašnjenja, da im je takva izjava bila dovoljna!

Istog dana kada sam uhapšen izvršen je i pretres u mojoj kući. Agenti su htjeli da prevare moju majku riječima: "Ti nama samo kaži gdje se nalazi ilegalni materijal jer je on nama sve priznao."

Majka nije bila toliko naivna da im na tako providnu laž nasjedne. Kasnije mi je rekla kako im je odgovorila: "Ovdje ničega nema. Ako je budala neka priznaje!" Oni su svuda preturali ali nisu ništa našli. Majka im je u međuvremenu govorila: "Vodite računa o mom djetetu jer je bolesnik. Ima čir na stomaku. Ako ga budete tukli, vi ćete odgovarati za njega!"

U toku boravka u zatvoru zaista me nisu tukli. Znao sam kako se u zatvoru postupa i očekivao sam da će i mene mučiti. Međutim, za svoja isledjivanja smatrali su me beznačajnim tako da sam ostao pošteđen.

Moram napomenuti da je moja majka ilegalne materijale veoma često skrivala u svojim njeđrima. U majci smo brat i ja na ovaj način imali saradnika.

Dva mjeseca poslije hapšenja vijela je grupa bila prebačena u Crnu kuću. Sa ovom tzv. BOMBAŠKOM GRUPOM uhapšeni su : Slavko Trenk, Alija Grabovac, Buljan Jozo, Pajer Milan (formalno), Cvijić Veljko, Perđuv Branko, Greb Nikola, Cvjetujević (grupa iz Bojić-hana). Uhapšeni su i : Vujaković Rade, Šegulin Ivan i neki čovjek koga su zvali "Načelnik". Čini mi se da je tada bio uhapšen i Kopun Ivan, radnik na Pilani. Trebalo je, kako sam čuo, da bude uhapšena i Nada Podgornik.

U ćeliji broj 5 (pet) Crne kuće, koja se nalazila u prizemlju, samnom su se nalazili Ivo Rolih, Rade Vujaković, taj "Načelnik", braća Ismet i Šefket Ekić, Slovenci iz porodice Premro (otac i sinovi, koji su kasnije, koliko mi je poznato, streljani u logoru), brat Ismeta Bukića, otac Karla Rojca i još jedan Slovenac.

Zatvorske vlasti su praktikovale da vrše česta prebacivanja zatvorenika iz ćelije u ćeliju. Tako je sticajem okolnosti većina iz ove grupe došla u ćeliju br.15 na prvom

spratu gdje se nalazio Anto Jurinčić.

Radi ove tzv. "bombaške grupe", vjerovatno zbog toga što ustaške vlasti nisu bile zadovoljne sa tokom istrage, došla je posebna isledna grupa iz Zagreba na čelu sa nekim Vajsom. Sjećam se njegovog niskog rasta.

Po dolasku ove zagrebačke isljedne grupe odmah su počela ponovna saslušavanja. Saslušavana je cijela ova grupa, a i drugi zatvorenici.

Pošto smo već bili obavješteni za dolazak ove isledne grupe, mislim preko Ante Jurinčića, koji je vezom dobio ovo obavještenje, još ranije smo se dogovorili kako da se sa Antom Jurinčićem konsultujemo. Prebacivanje u njegovu ćeliju omogućilo je ove konsultacije. On nam je savjetovao kako treba da se držimo. Preko veze data su i uputstva svim onima koji su bili vezani sa ovu tzv. bombašku grupu. Anto nam je bio najvažniji savjetnik u pogledu uputstava kako se treba držati u toku isledjenja.

Dogovorili smo se da negiramo sve što smo izjavili u prethodnim istragama. Negiranje priznanja odnosilo se i na Medu. On je izjavio da će negirati sve što je ranije rekao. Pretpostavljali smo da će Medo prvi biti saslušan. Tako je i bilo.

Poslije saslušanja Medo je došao u ćeliju sav modar i krajnje iscrpljen od mučenja. Skinuli smo ga golog i zamotali u mokar ćaršav. Takve mokre obloge periodično su se mjenjale. To mu je pomoglo. Medo je izdržao mučenje i ništa nije rekao. I sam je bio zadovoljan.

Tako su svi išli na saslušanja. Ja sam pozvan na saslušanje oko 13.30 časova. Mislim da sam bio poslednji iz cijele grupe. Jasno je da sam sve negirao kako smo se već bili dogovorili. Tada sam dobio dva snažna udarca od agenta Ferara i pao sam na pod. Čuo sam da je taj Ferara nekada bio bokser. Podigli su me sa poda i nastavili sa saslušavanjem. Negdje oko 14 časova zazvonio je telefon. Razumio sam da je Vajs naredio da se prekine sa saslušavanjem toga dana jer je cijela ta grupa agenata trebalo da ide na izvršenje nekog drugog zadatka. Odveden sam u moju ćeliju.

Poslije ovoga nisam bio ponovo saslušan. Nisu bili saslušavani ni drugi. Ja sam 3. oktobra 1942. godine otpremljen u logor Stara Gradiška. U istom transportu za logor bili su Irfan Gvoždžar, Ibrahim Todorovac, Niko Durbić, Vikica

Varunek, Munira Bukić i drugi.

U logoru su već bili: Anto Jurinčić, Mešinović Mehmed-Medo, Ivo Rolih, Dževad Maglajlić, Miron Mandrović, Cijan Ankica, Džuzel Kemal, Ahmet Sitnica i drugi.

Među je kroz svo to vrijeme grizla savjest zbog svega, a naročito zbog mene. Stalno se trudio da svojim postupcima na bilo koji način pomogne.

Na molbu oca, a i garanciju lo građana pušten sam iz logora u decembru 1943. godine.

Prije nego što sam pušten iz logora, iste godine, sproveli su nas u ustašku policiju u Zagreb, u Petrinjskoj ulici. U toj grupi koja je bila sprovedena u Zagreb bilo je više lica. U grupi koja je iz logora puštena bili su: Munira Bukić, Ankica Cijan, Džuzel Kemal i Dušan Malinović.

Medo je sa jednom grupom prebačen u logor Lepoglava. Pred sam kraj rata, možda marta 1945. godine, cijela je grupa prebačena u Jasenovac i tamo likvidirana.

Pošto su ilegalnim putem saznali za sudbinu prve grupe logoraša iz Lepoglave, druga grupa koja je trebala da bude transportovana u Jasenovac, organizovala je bježanje u toku njihovog transportovanja. Među onima koji su uspjeli pobjeći bio je i Greb Nikola. Ostatak grupe koja nije uspjela pobjeći u toku transportovanja po dolasku u Jasenovac sa drugim logorašima organizirala je onaj čuveni proboj logoraša. Među njima ostali su živi: Alija Grabovac (kao pensioner sada živi u Subotici) i Bajić (sve do nedavno milicioner u Banjoj Luci).

Podatke dao 6. marta
1974. godine

(Muftić Aziz)

Arhiv Bos. krajine B. Luka

ABK 209 - M6 - 1/108